

TEMELJNE DEMOGEOGRAFSKE ZNAČAJKE PREKODRAVLJA

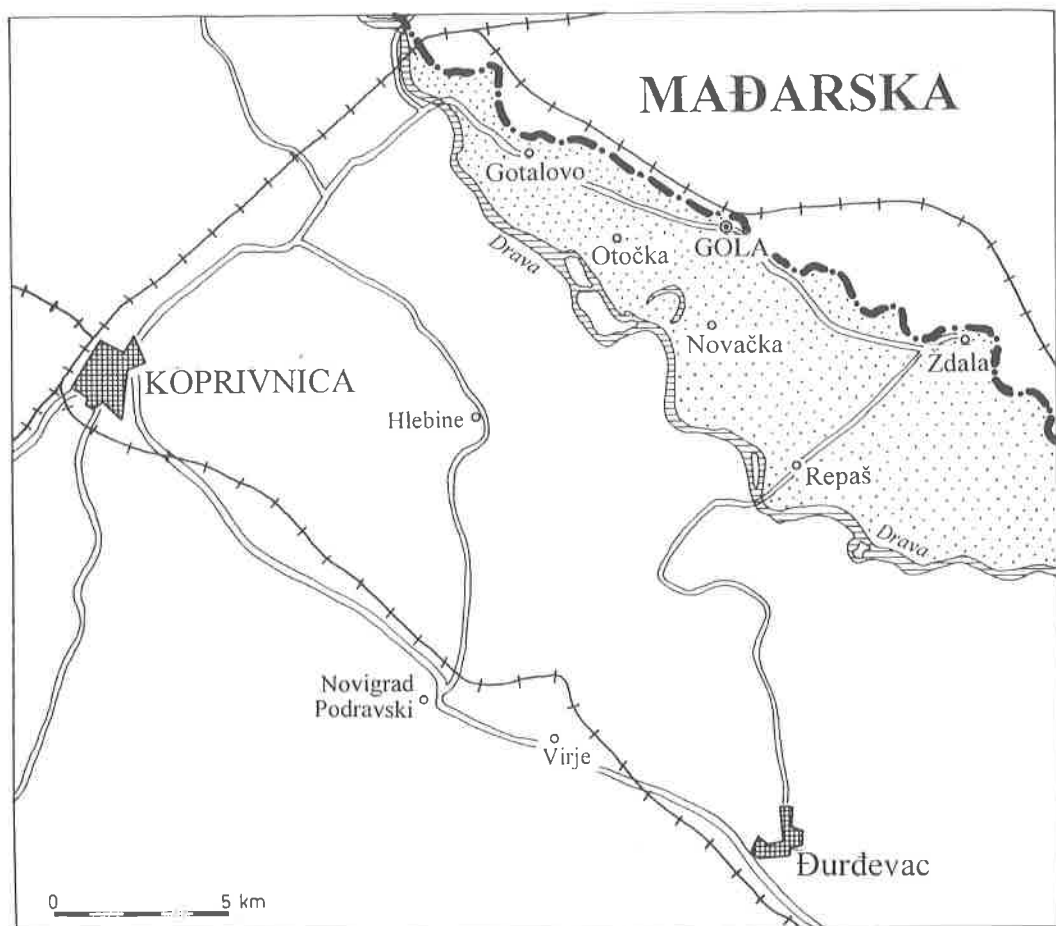
Dražen ŽIVIĆ

UVOD

Kao prirodno-geografski izdvojen i prometno razmjerno izoliran prostor, prekodravski dio koprivničke Podravine, između Drave i hrvatsko-mađarske granice, tipičan je primjer ruralnog područja zahvaćenog negativnim socijalno-geografskim

procesima - deagrarizacijom, deruralizacijom i ruralnim egzodusom.

Na tom prostoru postoji šest samostalnih naselja: Gola, Gotalovo, Novačka, Otočka, Repaš i Ždala, organiziranih u okviru općine Gola, u sastavu Koprivničko-križevačke županije.

Sl. 1. Smještaj i geografski položaj Prekodravlja

S prirodno-geografskoga gledišta Prekodravlje je dio aluvijalne nizine Drave, sa znatnom akumulacijom materijala u geološkoj prošlosti. Zbog velikog pada i brzoga toka Drava često mijenja svoje korito. O tome svjedoče mnogobrojna suha korita i mrtvi rukavci s obje strane rijeke. Velike su promjene riječnoga toka bile upravo kod Gole, Gotalova i Ždala u Prekodravlju. Smatra se da je još od prije četiri stotine godina Drava tekla mnogo sjevernije negoli danas. Negdje u 16. stoljeću Drava je promijenila svoj tok i potekla južnije, no politička je granica ostala uzduž starog toka, pa jedino na ovome mjestu, ako izuzmemo Baranju, Drava nije državna međa između Hrvatske i Mađarske.

Važno obilježje tome području daju prostrane šume hrasta lužnjaka, čija je vrijednost u gospodarskom smislu gotovo neprocjenjiva. Kod Botova i Repaša se nalaze dva mosta koja premošćuju Dravu i tako stanovništvu Prekodravlja omogućuju nesmetanu vezu s Koprivnicom, Đurđevcem i drugim naseljima toga dijela Podravine.

KRETANJE BROJA STANOVNIKA

Kretanje broja stanovnika Prekodravlja (općina Gola) možemo pouzdano pratiti od sredine 19. stoljeća, točnije od 1857. godine, od kada datiraju popisi stanovništva temeljeni na suvremenim demografskim načelima. Izneseni podaci pokazuju da je kretanje stanovništva prekodravskog prostora raznoliko, s dva jasno istaknuta trenda. Stanovništvo kraja brojem raste do početka stoljeća. Tako je godine 1910. zabilježen maksimum broja stanovnika (7556). Nakon 1910. godine broj stanovnika Prekodravlja kontinuirano se smanjuje sve do današnjih dana. Stanovništvo se osobito smanjilo nakon drugoga svjetskog rata; od 1948. godine broj stanovništva Prekodravlja gotovo se prepolovio. Dakle, od sredine 19. stoljeća do početka prvoga svjetskog rata možemo govoriti o demografskom rastu, a od sredine dvadesetih godina 20. stoljeća o demografskom regresu prekodravskog kraja.

Tab. 1. Kretanje broja stanovnika u naseljima Prekodravlja 1857.-1991.

Naselja	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.
Gola	1270	1420	2044	2546	2205	2061	1991
Gotalovo	454	515	629	729	761	826	880
Novacka	-	-	-	714	782	1340	1151
Otočka	-	-	-	-	477	566	534
Repaš	-	-	-	646	884	1141	1042
Ždala	670	967	1140	1469	1564	1622	1724
Prekodravlje	2394	2902	3813	6104	6673	7556	7322
Naselja	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Gola	1881	1688	1554	1397	1254	1137	1102
Gotalovo	839	815	798	733	629	572	478
Novacka	1105	982	910	789	644	517	428
Otočka	591	530	472	425	377	313	310
Repaš	1046	1073	979	917	821	692	576
Ždala	1610	1577	1547	1375	1259	1070	847
Prekodravlje	7072	6665	6260	5636	4984	4301	3741

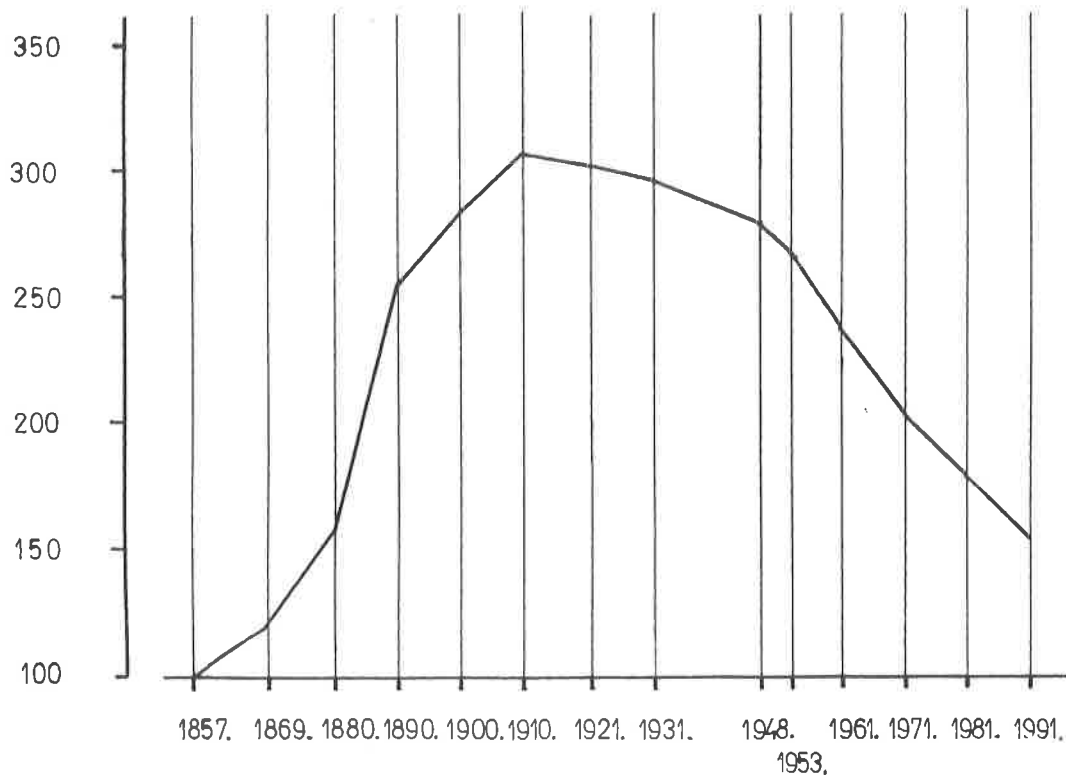
U prvih pedeset godina promatranog razdoblja stanovništvo Prekodravlja je raslo nejednoliko. Najintenzivniji je porast zabilježen između 1880. i 1890. (6% prosječno godišnje), a najslabiji između 1890. i 1900. godine (0,9% prosječno godišnje). Od 1910. godine dolazi do stalnoga međupopisnog smanjenja broja stanovnika. Ono je osobito izraženo poslije drugoga svjetskog rata (-1,3% prosječno godišnje). U posljednjih se dvadesetak godina (1971.-1991.) proces depopulacije intenzivirao. U usporedbi s 1971. godinom, broj stanovnika se smanjio za četvrtinu.

Što nam pokazuju predočeni podaci? Stanovništvo Prekodravlja je u svega 80 godina više negoli prepolovljeno (smanjenje od -50,5%), čime su ne samo poremećeni prirodni

tokovi brojčanog razvoja stanovništva već i ugrožene najvažnije društveno-gospodarstvene funkcije kraja (poljoprivreda, šumarstvo).

Valja naglasiti temeljne razloge padu ukupnog broja stanovnika prekodravskog prostora. Na prvome mjestu trebamo spomenuti nepovoljne utjecaje dvaju svjetskih ratova (1914.-1918. i 1941.-1945.), koji su osim smanjenja ukupnog stanovništva uzrokovali pogoršanje vitalnih demografskih struktura i prirodnoga kretanja stanovništva. Naglašeno i zabrinjavajuće smanjenje stanovništva nakon 1948. godine (1948.-1991. - 43,9%) upozorava i na druge, mnogo dublje i pogubnije uzroke i posljedice izrazite depopulacije prostora.

STOPE

Sl. 2. Pokazatelj kretanja stanovništva Prekodravlja 1857.-1991. (1857 = 100)

Tab. 2. Kretanje broja i pokazatelj promjene stanovništva Prekodravlja 1857.-1991.

Godine	Broj stanovnika	Indeks prema prethodnom popisu	Prosječni godišnji porast (pad) u odnosu prema prethodnom popisu (%)	Bazni indeks (1857 = 100)
1857.	2394	-	-	100,0
1869.	2902	121,2	1,77	121,2
1880.	3813	131,4	2,85	159,3
1890.	6104	160,1	6,01	255,0
1900.	6673	109,3	0,93	278,7
1910.	7556	113,2	1,32	315,6
1921.	7322	96,9	-0,28	305,8
1931.	7072	96,6	-0,34	295,4
1948.	6665	94,2	-0,34	278,4
1953.	6260	93,9	-1,22	261,5
1961.	5636	90,0	-1,25	235,4
1971.	4984	88,4	-1,16	208,2
1981.	4301	86,3	-1,37	179,7
1991.	3741	87,0	-1,30	156,3

INDEKS PROMJENE 1948 = 100

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Prekodravlje	100	93,9	84,6	74,7	64,5	56,1

Prekodravlje je u suvremenom razdoblju zadržalo agrarno-ruralne značajke, unatoč brzom i snažnoj industrijalizaciji okolnog prostora. Dinamičniji industrijski razvoj vodećih urbanih središta širega podravskog prostora (Koprivnica, Varaždin, Ludbreg, Đurđevac) potaknuo je ruralni egzodus stanovništva Prekodravlja. Cjelokupan pogranični pojas Republike Hrvatske prema Republici Mađarskoj uz rijeku Dravu imao je agrarna i ruralna obilježja. Stanovništvo Prekodravlja zadržavalo se u svojim naseljima, pa je brojčani razvoj ovisio ponajprije o prirodnom kretanju stanovništva. No, u posljednjih pedesetak i više godina nastupila je snažna socio-gospodarska preobrazba podravskoga kraja, izazvana ubrzanom industrijalizacijom i urbanizacijom. Otvaranje mnogobrojnih radnih mjesta u

industriji i pratećim djelatnostima privuklo je velik dio poljoprivrednog stanovništva, koje je nakon napuštanja poljoprivrede kao djelatnosti (deagrarizacija), napustilo i selo kao mjesto življenja (deruralizacija). Time je prvo usporen, a potom potpuno zaustavljen pozitivan populacijsko-naseobinski (strukturno-demografski) razvoj Prekodravlja. Možemo zaključiti da će se demografski regres kraja nastaviti. Bitno je sužena populacijska osnovica za revitalizaciju stanovništva. Pogoršane su vitalne demografske strukture, što implicira nepovoljno prirodno i opće kretanje stanovništva. Gospodarstvena je snaga kraja izgubila svoju privlačnu moć, pa se može očekivati daljnje smanjenje ukupnoga broja stanovnika.

Tab. 3. Pokazatelj promjene broja stanovnika u naseljima Prekodravlja 1857.-1991. (indeks 1857 = 100)

Naselja	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.
Gola	100	111,8	160,9	200,5	173,6	162,3	156,8
Gotalovo	100	113,4	138,5	160,6	167,6	181,9	193,8
Novaćka*	-	-	-	100	109,5	187,7	161,2
Otočka*	-	-	-	-	100	118,7	111,9
Repaš*	-	-	-	100	136,8	176,6	161,3
Ždala	100	144,3	170,1	219,3	233,4	242,1	257,3
Naselja	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Gola	148,1	132,9	122,4	110,0	98,7	89,5	86,8
Gotalovo	184,8	179,5	175,8	161,5	138,5	126,0	105,3
Novaćka	154,8	137,5	127,5	110,5	90,2	72,4	59,9
Otočka	123,9	111,1	99,0	89,1	79,0	65,6	65,0
Repaš	161,9	166,1	151,5	142,0	127,1	107,1	89,2
Ždala	240,3	235,4	230,9	205,2	187,9	159,7	126,4

* - Naselja Novaćka i Repaš prvi se put kao samostalna naselja iskazuju 1890. a naselje Otočka 1900. godine

Pogledajmo kakvo je kretanje stanovništva po pojedinim naseljima. Svih šest naselja kraja je u posljednjih stotinjak godina (1900.-1991.) imalo smanjenje stanovništva, i to Gola za -50,1%, Gotalovo za -37,2%, Novaćka -45,3%, Otočka -30,5%, Repaš -34,8% i Ždala za -45,8%. Promotrimo li razdoblje poslije drugoga svjetskog rata, uočavamo još intenzivniju depopulaciju: Gola -34,7%, Gotalovo -41,3%, Novaćka -56,4%, Otočka -41,5%, Repaš -46,3% i Ždala -46,3%. Posljednje je međupopisno razdoblje pokazalo, ne usporavanje, već naprotiv, daljnje intenziviranje depopulacijskih procesa. Tako je u posljednjih deset godina (1981.-1991.) Gotalovo »izgubilo« 94 stanovnika (-16,4%), Novaćka 89 (17,2%) Repaš 116 (-16,8%) i Ždala čak 223 žitelja (-20,8%). Nešto povoljnije stanje imaju Gola i Otočka. Naselje Gola je »izgubilo« 35 (-3,1%), a Otočka svega 3 stanovnika (-1,0%) u posljednjemu međupopisnom razdoblju.

Četiri naselja Prekodravlja - Gola, Novaćka, Otočka i Repaš, imala su 1991. godine čak

manje stanovnika nego što su imala na početku stoljeća, što svjedoči o snažnom demografskom pražnjenju prostora.

OPĆE KRETANJE STANOVNIŠTVA

U prethodnom smo poglavlju pokazali da prekodravski prostor već više od osam desetljeća konstantno gubi stanovništvo. Demografsko je pražnjenje osobito intenzivirano u posljednjih četrdesetak godina, a posebice zabrinjavajuće od 1971. godine. Stoga ćemo u ovome poglavlju nešto više reći o temeljnim demografskim odrednicama i činiteljima takvoga kretanja.

Opće je poznato da je ukupni priraštaj (porast/pad) stanovništva nekoga prostora rezultanta njegove biološke (prirodne) dinamike i mehaničke (prostorne) pokretljivosti. Osobito je važno poznavati temeljne značajke prirodnoga kretanja stanovništva, jer je ono nužno za tumačenje demografskoga kompleksa i svih njegovih promjena.

Tab. 4. Stope prirodnog kretanja stanovništva u naseljima Prekodravlja 1971.-1993.

Godine:	GOLA			GOTALOVO			NOVAČKA					
	n	m	r	n	m	r	n	m	r			
1971.	7,2	12,0	-4,8	11,1	4,8	6,4	6,2	17,2	-10,9			
1972.	9,7	13,7	-4,0	14,5	14,5	0,0	17,5	6,4	11,1			
1973.	10,6	17,1	-6,5	4,9	6,5	-1,6	11,4	14,7	-3,3			
1974.	9,1	16,5	-7,4	13,1	14,8	-1,6	10,0	10,0	0,0			
1975.	9,1	12,5	-3,3	6,6	8,3	-1,7	18,7	13,6	5,1			
1976.	6,7	14,3	-7,6	10,0	20,1	-10,0	8,7	22,6	-13,9			
1977.	4,2	14,4	-10,2	11,8	6,8	5,1	10,7	8,9	1,8			
1978.	12,0	18,0	-6,0	8,5	11,9	-3,4	1,8	10,9	-9,1			
1979.	10,4	13,9	-3,5	12,1	17,2	-5,2	13,1	16,8	-3,7			
1980.	8,7	11,4	-2,6	19,2	13,9	5,2	7,7	13,4	-5,7			
1981.	17,6	15,8	1,8	14,0	15,8	-1,8	11,7	15,5	-3,4			
1982.	9,7	7,9	1,8	8,9	17,9	-8,9	7,9	19,7	-11,8			
1983.	14,2	15,1	-0,9	5,5	5,5	0,0	14,1	16,1	-2,0			
1984.	8,9	18,7	-9,8	7,4	14,8	-7,4	14,3	18,4	-4,1			
1985.	14,3	12,5	1,8	9,4	16,9	-7,5	18,7	10,4	8,3			
1986.	9,8	10,7	-0,9	3,8	13,4	-9,6	2,1	12,7	-10,6			
1987.	14,3	13,5	0,9	5,9	13,7	-7,8	15,1	23,7	-8,6			
1988.	11,7	9,9	1,8	10,0	23,9	-13,9	11,0	24,1	-13,2			
1989.	15,4	14,5	0,9	10,1	30,4	-20,3	17,9	33,5	-15,6			
1990.	11,8	12,7	-0,9	4,1	16,6	-12,4	6,8	11,4	-4,6			
1991.	11,8	20,9	-9,1	10,5	21,1	-10,5	11,6	7,0	4,6			
1992.	6,4	15,5	-9,1	8,6	12,9	-4,3	14,2	14,2	0,0			
1993.	11,9	21,0	-9,1	8,8	17,6	-8,8	16,9	21,7	-4,8			
	OTOČKA			REPAŠ			ŽDALA			UKUPNO		
	n	m	r	n	m	r	n	m	r	n	m	r
1971.	18,6	8,0	10,6	12,2	14,7	-2,4	15,1	11,2	4,0	11,3	11,7	-0,4
1972.	10,8	16,2	-5,4	12,4	18,6	-6,2	10,5	13,0	-2,4	12,0	13,7	-1,6
1973.	16,5	24,7	-8,2	3,8	12,6	-8,8	8,2	5,8	2,5	8,7	12,4	-3,7
1974.	19,6	22,3	-2,8	16,7	12,9	3,9	5,8	12,9	3,9	10,9	16,2	-5,2
1975.	19,9	17,0	2,8	7,8	3,9	3,9	12,7	11,0	1,7	11,5	10,7	0,9
1976.	12,9	17,3	-14,5	9,3	12,0	-2,7	6,9	12,1	-5,2	7,6	15,4	-7,8
1977.	2,9	20,6	-17,6	9,5	4,1	5,4	9,7	10,5	-0,9	8,1	10,5	-2,4
1978.	6,0	12,0	-6,0	4,1	5,5	-1,4	6,3	16,1	-9,8	7,1	13,4	-6,2
1979.	9,1	21,3	-12,2	14,0	16,9	-2,8	6,4	10,0	-3,6	10,4	14,7	-4,3
1980.	9,3	9,3	0,0	15,7	14,3	1,4	7,4	9,3	-1,9	10,8	11,7	-0,9
1981.	9,6	12,8	-3,2	11,6	8,7	2,9	10,3	9,4	0,9	13,1	12,8	0,2
1982.	16,1	6,4	9,6	10,3	8,9	1,5	4,8	11,5	-6,7	8,7	11,6	-2,8
1983.	12,8	19,3	-6,4	15,0	6,0	9,0	10,8	12,8	-1,9	12,2	12,2	0,0
1984.	12,8	3,2	9,6	9,2	26,0	-16,8	12,0	17,1	-5,0	10,4	17,7	-7,3
1985.	9,6	12,8	-3,2	10,9	10,9	0,0	11,3	17,5	-6,2	12,6	13,8	-1,2
1986.	22,5	19,3	3,2	4,8	22,3	-17,5	10,5	20,0	-9,5	8,5	16,0	-7,5
1987.	16,1	9,6	6,4	9,7	14,6	-4,9	9,7	10,8	-1,1	11,6	13,9	-2,3
1988.	9,6	19,3	-9,6	6,6	21,5	-14,9	13,3	14,4	-1,1	10,8	17,0	-6,2
1989.	25,7	19,3	6,4	8,4	16,9	-8,4	9,1	22,7	-13,6	13,3	21,4	-8,1
1990.	9,6	16,1	-6,4	12,0	15,5	-3,4	15,1	11,6	3,5	10,8	13,5	-2,6
1991.	12,8	6,4	6,4	8,8	12,3	-3,5	13,2	9,6	3,6	11,5	14,2	-2,7
1992.	9,6	22,5	-12,8	5,4	18,0	-12,6	7,4	14,7	-7,4	7,9	15,8	-7,9
1993.	6,4	32,1	-25,1	5,5	14,7	-9,2	8,8	19,0	-10,1	10,0	20,2	-10,2

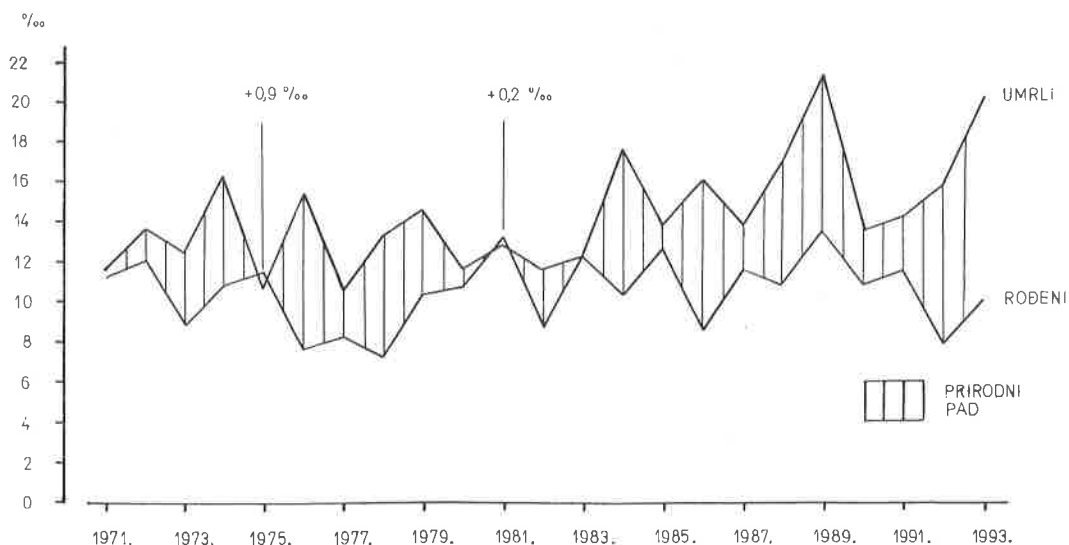
Prekodravski prostor u posljednjih tridesetak godina (1971.-1993.) ima negativan prirodni prirast, što znači prirodni pad stanovništva. U tome je razdoblju rođeno 1020 djece, a umrlo 1393 stanovnika. Prema tome, prirodni je gubitak populacije Prekodravlja iznosio 373 žitelja. Smanjenje prirodnoga prirasta je kod svih šest naselja Prekodravlja, unatoč nejednolikoj dinamici, stalan proces, kratkoročno uspored sredinom sedamdesetih i na početku osamdesetih godina.

Stope rođenih, umrlih i stope prirodnoga prirasta se skokovito mijenjaju, ali je trend prirodnoga pada sve izraženiji, osobito u posljednjem desetljeću. Ovako nepovoljno prirodno kretanje stanovništva Prekodravlja ne iznenađuje, jer cjelokupan širi podravski prostor (prigraničje Hrvatske prema Mađarskoj) već 25 godina pokazuje negativno prirodno kretanje stanovništva i stalan prirodni pad. Međutim, ono što je karakteristično za cijelu Podravinu, u Prekodravlju je još pogubnije izraženo. Tako je godine 1992. Prekodravlje imalo prirodni pad stanovništva sedam puta veći od prirodnoga pada Hrvatske,

a dva puta veći od prirodnoga pada stanovništva bivših podravskih općina (Varaždina, Ludbrega, Koprivnice, Đurđevca, Virovitice, Slatine, Orahovice i Valpova).

Veći broj umrlih negoli rođenih izravna je posljedica neprekidnoga odseljavanja domaćeg stanovništva, ali i izrazito poremećene dobnopolne strukture. Vrlo malen broj rođenih (1993. godine svega 36) ne omogućuje stabilan demografski razvoj. Populacijska osnovica reprodukcije stanovništva bitno se suzila i ne zadovoljava potrebe biološke obnove stanovništva. Posljedice će biti izuzetno negativne i teške. Ne smijemo zaboraviti da će se smanjeni broj rođenih u demografskom smislu osjetiti tek za dva do tri desetljeća kada u fertilno razdoblje uđu generacije koje se sada radaju.

S pravom možemo zaključiti da stanovništvo Prekodravlja već više od dva desetljeća polagano umire, a nismo sigurni možemo li što korjenito promijeniti i učiniti za biološki spas stanovništva Prekodravlja.

Sl. 3. Prirodno kretanje stanovništva Prekodravlja 1971.-1993.

Nepovoljno prirodno kretanje stanovništva prekodravskoga prostora jedan je od jako važnih činitelja koji ograničavaju društveno-gospodarstveni razvoj. Jačanjem prirodne depopulacije, uz povećano iseljavanje preostalog dijela radno i reprodukcijski najsposobnijeg stanovništva, još će se više poremetiti odnosi u životu toga kraja i onemogućiti svaka društvena i gospodarstvena revitalizacija.

Već smo naglasili da je smanjenje ukupnoga

stanovništva Prekodravlja posljedica stalnog iseljavanja. Ukupne razmjere emigracije djelomično možemo vidjeti usporedbom iznesenih podataka o prirodnom kretanju, te popisne dinamike u međupopisnim razdobljima. U posljednjih je dvadesetak godina (1971.-1991.) Prekodravlje iseljavanjem izgubilo gotovo tisuću stanovnika; 536 u razdoblju 1971.-1981., a 410 u razdoblju 1981.-1991. To znači da je između 1971. i 1991. godine iselila desetina ukupnoga broja stanovnika Prekodravlja.

Tab. 5. Opće kretanje stanovništva u naseljima Prekodravlja 1971.-1981. i 1981.-1991.

Opće kretanje stanovništva 1971.-1981.							
Naselje	Promjena broja stanovnika		Prirodni priraštaj (promjena)		Migracijska bilanca		Tip
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	
Gola	-117	-9,3	-67	-5,3	-50	-4,0	E4
Gotalovo	-57	-9,1	-4	-0,6	-53	-8,4	E4
Novaćka	-127	-19,7	-16	-2,5	-111	-17,2	E4
Otočka	-64	-17,0	-18	-4,8	-46	-12,2	E4
Repaš	-129	-15,7	-8	-1,0	-121	-14,7	E4
Ždala	-189	-15,0	-34	-2,7	-155	-12,3	E4
Prekodravlje	-683	-13,7	-147	-2,9	-536	-10,8	E4
Opće kretanje stanovništva 1981.-1991.							
Naselje	Promjena broja stanovnika		Prirodni priraštaj (promjena)		Migracijska bilanca		Tip
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	
Gola	-35	-3,1	-4	-0,4	-31	-2,7	E4
Gotalovo	-94	-16,4	-46	-8,0	-48	-8,4	E4
Novaćka	-89	-17,2	-31	-6,0	-58	-11,2	E4
Otočka	-3	-1,0	2	0,6	-5	-1,6	E3
Repaš	-116	-16,8	-32	-4,6	-84	-12,1	E4
Ždala	-223	-20,8	-39	-3,6	-184	-17,2	E4
Prekodravlje	-560	-13,0	-150	-3,5	-410	-9,5	E4

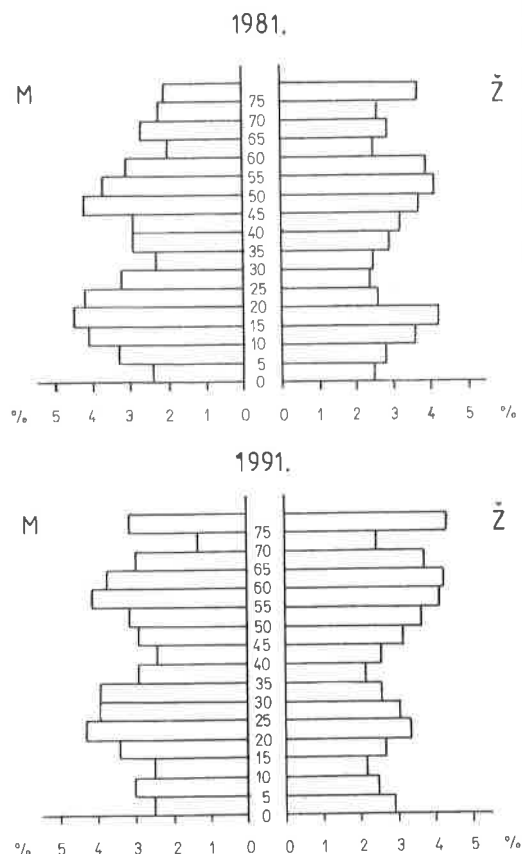
Izumiranje stanovništva u Prekodravlju u dva posljednja međupopisna razdoblja postalo je tip općeg kretanja, što je izrazito nepovoljan trend. Svih šest naselja ima negativnu migracijsku bilancu. Najveći odljev imaju Ždala (-339), Repaš (-205) Novačka (-169) i Gotalovo (-101). Ponešto slabije iseljavanje zabilježile su Gola (-81) i Otočka (-51).

NEKI POKAZATELJI STRUKTURE STANOVNIŠTVA

Dobna i spolna struktura čine biološku strukturu stanovništva, u kojoj onu po spolu pokazuje brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva, a ona po dobi temeljne značajke sastava stanovništva, jer pokazuje potencijalnu demografsku vitalnost nekog prostora.

Dobno-spolna »piramida« Prekodravlja pokazuje izrazitu poremećenost dobnoga, ali i spolnog sastava populacije. Što na prvi pogled uočavamo? Relativno malen broj stanovništva oba spola u dobi od 35 do 40 godina, što je posljedica niskog nataliteta u vrijeme drugoga svjetskog rata, kao i veliki manjak muškaraca i nešto manje žena u dobi od 70 godina, što je, pak, posljedica niskoga nataliteta u vrijeme prvoga svjetskog rata, te velikih gubitaka u drugom svjetskom ratu. To su tzv. krnje generacije. Nasuprot izrazito velikom udjelu stanovništva iznad 75 godina, udjel mladih do 15 godina vrlo je nizak, što pokazuje starenje i izumiranje populacije. Poremećenost dobne strukture još je vidljivija promotrimo li velike dobne skupine. Dok je 1981. udjel mladog u dobi od 0 do 19 godina premašivao udjel starog stanovništva (60 i više godina starosti), godine 1991. već je bilo obratno. Stanovništvo u dobi do 19 godina danas čini tek petinu populacije, a ono iznad 60 godina više od četvrtine. Prevlad starih nad mladima vrlo dobro pokazuje trend starenja stanovništva Prekodravlja.

Manjak žena u fertilnoj dobi (15-49 godina starosti) upućuje na smanjenje biološke osnove reprodukcije stanovništva, čime se onemogućuje demografska revitalizacija. Posljednji je popis pokazao da žena u postfertilnoj dobi (iznad 50 godina starosti) ima više od žena koje se nalaze u fertilnom, najpovoljnijem razdoblju za rađanje. Osim toga, vrlo je pogubno što se sve više smanjuje udjel žena u predfertilnom razdoblju, čiji će se nedostatak najbolje osjetiti u vrijeme kada one uđu u fertilno doba.

Sl. 4. Dobno-spolna »piramida« stanovništva Prekodravlja 1981. i 1991. godine

Tab. 6. Velike dobne skupine stanovništva u naseljima Prekodravlja 1981. i 1991. godine

Naselja	VELIKE DOBNE SKUPINE 1981. (%)			
	0 - 19	20 - 59	60 i više	Nepoznato
Gola	24,6	51,5	23,0	0,9
Gotalovo	27,6	50,0	22,2	0,2
Novačka	27,9	49,7	22,2	0,2
Otočka	27,8	55,3	16,9	-
Repaš	28,2	51,7	19,9	0,2
Ždala	28,8	52,6	18,0	0,6
Prekodravlje	27,2	51,7	20,6	0,5
Naselja	VELIKE DOBNE SKUPINE 1991. (%)			
	0 - 19	20 - 59	60 i više	Nepoznato
Gola	22,7	49,9	27,1	0,3
Gotalovo	19,2	54,4	25,9	0,5
Novačka	24,3	52,6	23,1	-
Otočka	21,6	53,5	23,2	1,7
Repaš	23,4	50,3	25,2	1,1
Ždala	18,8	53,6	26,3	1,3
Prekodravlje	21,6	52,0	25,7	0,7

Tab. 7. Struktura stanovništva u naseljima Prekodravlja prema žanskim kontigentima 1981. i 1991. godine (%)

Naselja	GODINE STAROSTI 1981.		
	0 - 14 (predfertilno)	15 - 49 (fertilno)	50 i više (postfertilno)
Gola	15,8	41,5	42,7
Gotalovo	18,0	43,3	38,7
Novačka	20,4	38,8	40,8
Otočka	17,5	48,8	33,7
Repaš	19,8	43,0	37,2
Ždala	17,1	45,2	37,7
Prekodravlje	17,7	43,1	39,2
Naselja	GODINE STAROSTI 1991.		
	0 - 14 (predfertilno)	15 - 49 (fertilno)	50 i više (postfertilno)
Gola	17,3	38,8	43,9
Gotalovo	14,3	40,9	44,8
Novačka	15,3	41,1	43,6
Otočka	12,8	39,9	47,3
Repaš	14,5	37,8	47,7
Ždala	13,9	38,2	47,9
Prekodravlje	15,1	39,2	45,7

Iako Prekodravlje i dalje nosi značajke agrarno-ruralnog kraja (63,6% poljoprivrednog stanovništva), sastav stanovništva prema aktivnosti, a posebice poljoprivrednog stanovništva prema aktivnosti upućuje na određene socio-gospodarstvene promjene. Visoka je stopa uzdržavanog stanovništva (41,6% ukupnoga aktivnog i 43,8% poljoprivrednog aktivnog stanovništva) izravna posljedica poremećene dobne strukture, ali i nedostatka radnih mjesta. Struktura, pak, poljoprivrednog stanovništva upozorava na visok stupanj deagrarizacije.

Suvremeni proces napuštanja poljodjelstva i preorijentacije stanovništva na neagrarne

djelatnosti pod utjecajem industrijalizacije vrlo je složen i rezultat je sveprisutnog ruralnog egzodusa.

ZAKLJUČAK

Prekodravlje ima stalnu, dugotrajnu i pojačanu depopulaciju (smanjenje popisima utvrđenog broja stanovnika). U posljednjih više od dvadeset godina zbilježen je i prirodni pad stanovništva. Znatno su pogoršane temeljne demografske strukture. Osobito je visok udjel staroga stanovništva, dok udjel mladih ne osigurava demografsku revitalizaciju. Sve to pokazuje da stanovništvo Prekodravlja ide k izumiranju i dubokoj starosti.

Tablica 8. Poljoprivredno stanovništvo prekodravskog prostora prema aktivnosti po naseljima 1991.

Naselja	Ukupno poljoprivredno stanovništvo	Aktivno poljoprivredno stanovništvo	Uzdržavano poljoprivredno stanovništvo	% poljoprivrednoga u ukupnom stanovništvu
Gola	592	286	306	55,2
Gotalovo	266	127	139	55,8
Novačka	326	182	144	76,2
Otočka	216	97	119	70,6
Repaš	489	282	207	87,0
Ždala	423	326	97	53,6
Prekodravlje	2312	1300	1012	63,6

LITERATURA

1. Feletar, D. (1983.): *Industrija Podravine*, Zagreb.
2. Friganović, M. (1984.): *Egzodusna područja, (ne)razvijenost i populacijska politika u SR Hrvatskoj*, *Radovi geografskog odjela*, 19, Zagreb, 29-37.
3. Friganović, M. (1987.): *Demogeografija - Stanovništvo svijeta*, Školska knjiga, Zagreb, 272.
4. Šterc, S. (1983.): *Privodno kretanje stanovništva prigraničja SR Hrvatske prema Mađarskoj 1961.-1981. godine*, *Geografski glasnik*, 45, Zagreb, 119-139.
5. Šterc, S. (1992.): *Prostorni i demografski aspekti revitalizacije ruralnih naselja u Hrvatskoj*, *Društvena istraživanja*, 1, Zagreb, 127-157.

IZVORI

1. *Popis stanovništva 1981, Stanovništvo po općinama i zajednicama općina*, Dokumentacija 553, RZSSRH, Zagreb, 1982.

2. *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. III. 1981. godine, Stanovništvo, Tabele po naseljima*, RZSSRH, Zagreb, 1982.
3. *Popis stanovništva 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima*, Dokumentacija 881, RZSSRH, Zagreb, 1992.
4. *Popis stanovništva 1991., Stanovništvo prema spolu i starosti*, Dokumentacija 882, DZSRH, Zagreb, 1994.
5. *Popis stanovništva 1991., Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu po naseljima*, Dokumentacija 886, DZSRH, Zagreb, 1994.
6. *Statistički ljetopis hrvatskih županija 1993.*, DZSRH, Zagreb, 1994.
7. *Tablogrami prirodnog kretanja stanovništva Hrvatske 1971.-1993.*, RZSSRH, RZSRH, DZSRH, Zagreb.